

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

КОШІЛЬ ВІРА ІВАНІВНА

УДК: 37.013:005:3674–3-027.563(043.5)

**УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ НЕДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ У СФЕРІ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ**

13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент
Романова Наталія Федорівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
Інститут соціальної роботи та управління,
кафедра теорії та технології соціальної роботи, доцент.

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук, професор
Бевз Галина Михайлівна,
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
НАПН України, Інститут менеджменту та психології,
кафедра загальної та практичної психології, професор;

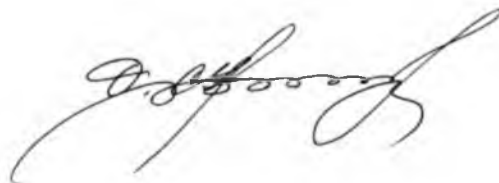
кандидат педагогічних наук, доцент
Коробович Людмила Петрівна,
Міжнародний економіко-гуманітарний
Університет імені академіка Степана Дем'янчука,
кафедра менеджменту, доцент

Захист відбудеться «28» грудня 2015 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.455.03 у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» НАПН України, за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-А, корпус 3, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-А.

Автореферат розісланий «27» листопада 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Снісаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Діти та молодь є пріоритетною категорією громадян для нашої держави, оскільки саме вони представляють репродуктивний, інтелектуальний, економічний, соціальний, політичний та культурний потенціал українського суспільства і його майбутнього розвитку. Створення умов для повноцінного розвитку кожної дитини чи молодої людини є першочерговим завданням для держави. Серед пріоритетних напрямів державної соціальної політики – подолання проблем безпритульності та бездоглядності, соціального сирітства, підтримка сімейних форм виховання, успішного соціального розвитку, професійного становлення, отримання освіти та виховання.

Допомогу в реалізації державної політики щодо вирішення проблем дітей та молоді надають недержавні організації та установи (громадські, благодійні, релігійні) як добровільні об'єднання громадян, що створені з метою вираження колективних інтересів, захисту законних соціальних, економічних, правових, культурних, освітніх, вікових та інших спільних інтересів, подолання антисоціальних явищ, вирішення громадських питань та можливості впливати на діяльність суспільства, включаючи сферу соціального захисту дітей та молоді.

Дана проблема знайшла відображення в законах України «Про об'єднання громадян», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про благодійництво та благодійні організації», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про соціальні послуги», «Про волонтерську діяльність», а також у Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року тощо.

Однак, у вищезазначених документах недостатньо визначено роль недержавних організацій та установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, їх місце в державно-громадському управлінні, не розкрито механізми громадянської й суспільної відповідальності тощо. Іншою проблемою є відсутність взаємодії, коли до співпраці з недержавними організаціями та установами практично не залучаються профільні міністерства, органи виконавчої влади, не проводиться індексація коштів з урахуванням можливих фінансових обмежень, дефіциту чи інфляції.

З цього випливає необхідність удосконалення діяльності недержавних організацій та установ щодо забезпечення якісного соціального захисту, організації виховного процесу та надання базових освітніх послуг дітям та молоді, формування на цій основі моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, що включає розроблення та запровадження нової структури, змісту і технологій їх роботи.

Невирішеним залишається питання підготовки керівників та працівників недержавних організацій, підвищення їх кваліфікації, розвитку професійно-особистісних якостей, які б відповідали морально-етичним нормам і вимогам якісного виконання функціонально-посадових обов'язків.

Визначена проблематика є предметом досліджень багатьох науковців. Значний внесок у теоретико-методологічні та емпіричні дослідження щодо соціального управління та менеджменту соціальної роботи зробили В. Андреєв, Ж. Володченко, М. Головатий, М. Грамлевич, Н. Діденко, М. Іжа, М. Лукашевич, А. Капська, І. Косуля, Н. Кривоконь, І. Мигович, П. Павленок, О. Попович, М. Руженський, М. Туленков, В. Шаркунова, Г. Шокін.

У сфері управління навчальними закладами теоретико-методологічні засади вивчалися В. Бондарем, Л. Ващенко, О. Галусом, Л. Даниленко, Г. Дмитренком, Г. Єльніковою, Л. Калініною, Т. Лукіною, В. Масловим, С. Ніколаєнком, Н. Романовою, З. Рябовою, В. Олійником, В. Пікельною, О. Савченко, Л. Сергеевою, Т. Сорочан, Є. Чернишовою. Державно-громадське управління закладами та установами освіти запропонували у своїх дослідженнях О. Бандурко, Л. Гаєвська, В. Грабовський, М. Гриньова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, Л. Коваль, Л. Коробович, С. Королук, П. Кухарчук, Ю. Кунєв, Н. Лісова, А. Мазак, Л. Нестеренко, Л. Петренко, Р. Пастушенко, П. Третьяков.

Дослідженням питання діяльності державних та недержавних організацій соціальної сфери, нормативно-правового забезпечення щодо соціального обслуговування й захисту різних груп населення, включаючи дітей та молодь, реформування системи опіки над дітьми з питань соціалізації дітей кризових категорій займалися О. Безпалько, Г. Бевз, О. Вашук, В. Галай, К. Дубич, С. Левченко, Н. Кабаченко, О. Карпенко, Н. Клішевич, К. Меркулова, І. Мигович, В. Сидоров, Т. Симигіна, В. Скуратівський, І. Смагін, А. Ткачук, М. Тимчишина, А. Халецька. Вивченню громадської позиції молодого покоління приділяли увагу О. Бень, М. Катаєва, М. Клочко, В. Красногорова, О. Кудіна, В. Лола, Н. Панін, Л. Панченко, Н. Романова, Л. Сорочина, В. Ярошенко.

Питання професійної підготовки керівних та педагогічних кадрів висвітлили В. Базелюк, Т. Гавлітіна, В. Гуменюк, В. Дивак, Н. Зінчук, С. Калашнікова, Н. Клокар, О. Мармаза, В. Мельник, Ю. Палеха, Т. Сорочан, В. Саюк, О. Снісаренко, А. Полякова, А. Чміль, В. Яковець. Питання професійного й особистісного розвитку керівників та педагогічних працівників викладено у працях Ю. Беха, О. Бондарчук, М. Боришевського, Л. Карамушки, Н. Коломінського, В. Семиченко.

З питань філософії освіти теоретичну значущість проблеми дослідження підтверджують В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, О. Князева, С. Курдюмов, В. Луговий, В. Лутай, І. Меньшиков, Н. Ничкало, І. Шавкун. Концептуальні положення педагогічної та управлінської акмеології розкривають А. Деркач, Н. Кузьміна, В. Пуцов, М. Скрипник, В. Сластьонін.

Теорію та методику педагогічних технологій досліджували В. Афанасьєв, В. Беспалько, А. Панфілова, О. Пехота, Г. Селевко, С. Сисоєва; соціальних технологій – Л. Абрамов, Т. Азарова, В. Барабаш, С. Григор'єв, В. Іванов, О. Остапенко, О. Східін; тренінгу – Р. Барклі, Т. Бурлаєнко, І. Вачков, С. Калашнікова, Д. Кейпл, А. Москальова, Л. Оліфіра, О. Ситніков, О. Філь; проектної діяльності – Т. Башинська, Г. Бритикова, М. Карлсон, В. Луков, С. Міщенко, Р. Омельчук, Л. Сідельник, В. Третяченко; педагогічного моделювання – О. Дахін, В. Краєвський, В. Маслов, Г. Матушанський, В. Міхєєв, В. Пікельна, Н. Яковлева; моделювання управлінських систем у сфері освіти – А. Афанасьєв,

Б. Глинський, Є. Єльнікова, Ю. Конаржевський, Є. Лодатко, В. Маслов, М. Поташник, Г. Федоров, Т. Шамова; факторно-критеріального моделювання – Г. Азгальдов, О. Ануфрієва, В. Григораш, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, В. Зверєва, З. Рябова, В. Циба, В. Черепанов.

Аналізуючи наукову літературу та нормативно-правові документи, зазначимо, що інтерес до проблеми діяльності недержавних організацій та установ сфери соціального захисту дітей та молоді серед учених і практиків постійно зростає.

Актуальність зазначеної проблеми обумовлюється також необхідністю подолання *суперечностей* між:

1) нормативно-правовим забезпеченням функціонування системи соціального захисту дітей та молоді й реальним станом державного регулювання діяльності цієї системи;

2) постійним зростанням ролі та суспільного впливу недержавних організацій у нових соціально-економічних умовах й недостатньою їх взаємодією з державними та іншими структурами у сфері соціального захисту дітей та молоді, освіти та виховання;

3) об'єктивною необхідністю підвищення рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді і усвідомленням керівниками необхідності розв'язання цієї педагогічної й управлінської проблеми;

4) загальною потребою у висококваліфікованих керівниках і фахівцях сфери соціального захисту дітей та молоді й невирішеністю цієї проблеми на державному рівні.

Необхідність розв'язання зазначених вище суперечностей, недостатня теоретична й практична розробленість проблеми управління діяльністю недержавних організацій та установ у сфері соціального захисту дітей та молоді зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «**Управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України «Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти» (державний реєстраційний № 0106U002462). Тему дослідження затверджено Вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 6 від 20 червня 2012 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 23 квітня 2013 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Відповідно до поставленої мети були визначені **завдання** дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми управління у сфері соціального захисту дітей та молоді і описати нормативно-правове забезпечення функціонування недержавних організацій у цій сфері.

2. Дослідити стан діяльності недержавних організацій та установ у сфері соціального захисту дітей та молоді в Україні.

3. Теоретично розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді.

4. Розробити методичні рекомендації щодо впровадження моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Об'єкт дослідження – діяльність недержавних організацій у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Предмет дослідження – структура, зміст та технологія управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання окреслених завдань був використаний комплекс загальнонаукових методів:

теоретичні: аналіз наукових джерел з питань управління діяльністю недержавних організацій у сфері соціального захисту дітей та молоді та його нормативно-правового забезпечення, виявлення його особливостей; розкриття елементів соціальної політики держави, соціального захисту дітей та молоді, соціального управління; уточнення використаних у дослідженні понять; моделювання щодо обґрунтування моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді;

емпіричні: спостереження, анкетування, бесіди, наради, семінари, круглі столи, експертна оцінка та самооцінка, аналіз документів з питань управління та соціального захисту дітей та молоді дали змогу вивчити практичний стан управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) уможливив реалізацію моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді;

статистичні: кількісний і якісний аналіз показників дослідження, кваліметрична обробка одержаних даних дозволили здійснити експериментальну перевірку запропонованої моделі й підтвердити результати дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* розроблено й теоретично обґрунтовано модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді; обґрунтовано й сформульовано поняття «недержавна установа у сфері соціального захисту дітей та молоді»;

- *уточнено* поняття «соціальний захист дітей та молоді», «організаційно-педагогічна діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді», «управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді»;

- *удосконалено* зміст організаційно-педагогічної діяльності недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді з використанням соціально-педагогічних технологій та механізми узгодження інтересів суб'єктів управління

організаційно-педагогічною діяльністю і соціального партнерства (на прикладі діяльності Благодійної організації «Фонд «Асперн»);

- *подальшого розвитку набули* зміст та напрями проектної діяльності, науково-методичне забезпечення організаційно-педагогічної діяльності недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що розроблено, перевірено та впроваджено модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді; внесені зміни до Статуту недержавної організації (на прикладі Благодійної організації «Фонд «Асперн»), на базі якого створено недержавну установу для здійснення соціального захисту дітей та молоді; визначено тематику та зміст проектів як обов'язкової частини практичної діяльності недержавних установ в умовах реалізації даної моделі; розроблено та описано соціально-педагогічні технології, які використовуються в діяльності недержавних установ; підготовлено 2 методичних посібника і 1 методичні рекомендації для практичного використання керівниками організацій у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Результати дослідження можуть бути використані: недержавними організаціями, які працюють у сфері соціального захисту дітей та молоді, для визначення рівня управлінської та організаційно-педагогічної діяльності, здійснення аналізу і самоаналізу соціально-педагогічної діяльності працівників на основі врахування знань, досвіду і ресурсів, визначення шляхів удосконалення форм і методів управління недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді та формування механізмів їх взаємодії з соціальними партнерами; в системі вищої та післядипломної освіти як окремі модулі в профільних навчальних програмах («Соціальне партнерство», «Соціальний захист дітей та молоді» та ін.); відомчими міністерствами та органами управління при підготовці правових документів, які визначають діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді; при організації діяльності Навчально-методичного центру соціального захисту дітей та молоді.

Результати дослідження **впроваджено** в діяльність НУССЗДМ, які функціонують у складі Благодійної організації «Фонд «Асперн», та поширено в організаціях сфери соціального захисту дітей та молоді: Київська міська державна адміністрація, Служба у справах дітей та сім'ї (довідка № 069-22-75 від 16.11.2015 р.); Дарницька районна в місті Києві державна адміністрація (довідка № 101-4778/01 від 22.05.2015 р.); Харківська обласна державна адміністрація, Служба у справах дітей (довідка № 01-33/729 від 18.03.2015 р.); Благодійна організація «Фонд «Асперн», м. Київ (довідка № 108.13-05/15 від 13.05.2015 р.); Центр захисту дітей «Наші діти», м. Київ (довідка № 206 від 26.12.2014 р.); Харківський обласний благодійний фонд «Соціальна служба допомоги» (довідка № 1-12/03 від 12.03.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. У статті «Діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді вразливих категорій», опублікованій у співавторстві з Н. Романовою, автору дисертації належить аналітичний опис діяльності недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді на

прикладі Благодійної організації «Фонд «Асперн» та розробка пропозицій щодо розвитку системи соціального захисту дітей та молоді представниками «третього» сектору; у статті «Соціальні гуртожитки для випускників інтернатних закладів як важлива складова роботи недержавних організацій соціальної сфери» (у співавторстві з Н. Романовою) авторським є аналіз сучасних тенденцій щодо стану дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, актуальних проблем випускників інтернатних закладів та опис діяльності соціального гуртожитку для молоді цієї категорії на прикладі Благодійної організації «Фонд «Асперн».

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження оприлюднювалися та обговорювалися на: *міжнародних науково-практичних конференціях* – «Інтеграція, мотивація в навчанні – гендер» (Відень, 2012), «Благодійність: місія чи обов'язок?» (Київ, 2012), «Сирітство перед лицем життя» (Київ, 2012), «Прийомна сім'я: досвід, проблеми та перспективи» (Мінськ, 2013), «3 питань захисту прав дитини» (Відень, 2013), «Збереження цілісності сім'ї – пріоритет політики щодо захисту дітей» (Київ, 2014), «Збереження цілісності сім'ї – пріоритет політики щодо захисту дітей» (Кишинів, 2014), «Досвід міжнародної співпраці громадських і державних організацій: насамперед сім'я, права дитини – зараз» (Київ, 2014); *звітних конференціях партнерів* – міжнародної організації «Карітас Австрія» (Ізмаїл, 2011; Харків, 2012; Чортків, 2013; Ужгород, 2014; Івано-Франківськ, 2015); *всеукраїнських науково-практичних конференціях* – «Сексуальне насильство над дітьми: ризики, наслідки, допомога» (Київ, 2013), «Мотивація персоналу, кращі кейси та інструменти по версії HRM.UA» (Київ, 2013), «Теоретико-методологічні засади управління навчальним закладом: розвиток творчого потенціалу дитини та педагога» (Херсон, 2014); *круглому столі* – «Ціннісні орієнтири молоді та дітей у сучасному світі» (Київ, 2013); *Східноєвропейському саміті* – «Захисти сироту – зміни майбутнє» (Київ, 2013); *практичному семінарі* – «Розроблення Кодексу щодо захисту дітей від насилля в недержавних організаціях» (Київ, 2013–2014).

Матеріали дослідження обговорено на засіданнях кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України; зустрічах з представниками міжнародних інституцій у сфері соціальної політики; міжнародних та всеукраїнських виставках з питань реалізації соціальних проектів; презентаціях результатів експериментальної діяльності Благодійної організації «Фонд «Асперн» у навчальних закладах України.

Публікації. Результати дисертаційної роботи викладені в 11 друкованих працях, з них: 6 статей (2 у співавторстві) надруковано в наукових фахових виданнях, 1 стаття в закордонному виданні, 1 стаття в іншому науковому виданні, 2 методичних посібника, 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (295 найменувань, з них 11 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 293 сторінки, основний текст – 183 сторінок. Робота містить 18 таблиць, 15 рисунків, 35 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення результатів дослідження, подано відомості про їх апробацію і впровадження, структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі** – «Управління діяльністю недержавних організацій у сфері соціального захисту дітей та молоді як педагогічна проблема і соціальна практика» – проведено теоретичний аналіз проблеми управління діяльністю недержавних організацій, висвітлено нормативно-правове забезпечення соціального захисту дітей та молоді, розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження, вивчено вітчизняний та зарубіжний досвід системи соціального захисту дітей та молоді, досліджено сучасний стан діяльності недержавних організацій у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Виявлено особливості соціального управління, що сприяють регулюванню відносин суб'єктів управління сферою соціального захисту дітей та молоді на всіх рівнях (міжнародному, національному, регіональному, місцевому); визначено організаційну структуру, розкрито види недержавних установ сфери соціального захисту та зміст їх діяльності; встановлено, що проблема управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді потребує більш детального вивчення, узагальнення та виокремлення основних напрямів для їх вирішення.

Аналіз елементів соціальної політики держави показав місце соціального захисту та його складових (соціального забезпечення, соціальної допомоги, соціальної підтримки) в управлінні сферою соціального захисту дітей та молоді. На цій основі соціальний захист дітей та молоді представлено як *систему економічних, соціальних, правових, медичних, педагогічних та організаційних заходів, які створюють для дітей та молоді відповідні умови щодо задоволення їхніх потреб, надання соціальних послуг, соціальної допомоги та забезпечення соціальної підтримки, передбачених законодавством з боку держави та недержавних установ, які працюють у цій сфері.*

Встановлено, що питання соціального й правового захисту дітей та молоді в Україні регулюються низкою нормативно-правових документів, до яких віднесено: Конституцію України, закони України, кодекси, загальнодержавні програми, державні цільові соціальні програми, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України та ін. Зазначені вище документи визначають принципи соціального захисту дітей та молоді, законні соціальні права дітей та молоді, організаційні і правові засади діяльності державних та недержавних організацій соціальної сфери. Визначено потребу в удосконаленні нормативно-правового та фінансового забезпечення сфери соціального захисту дітей та молоді, а саме: правового регулювання відносин між соціальними закладами та установами, налагодження їх ефективної взаємодії; державного регулювання фінансування соціальних програм недержавних організацій, надання соціальних послуг.

З аналізу наукових джерел та нормативних документів встановлено, що сучасне суспільство за діяльністю поділяють на три сектори: державний сектор об'єднує державні та місцеві організації; комерційний – приватні комерційні організації; недержавний («третій») сектор – приватні неприбуткові організації, до

яких відносяться благодійні та волонтерські організації, громадські об'єднання. Це свідчить про певне упорядкування соціальної сфери, прагнення суб'єктів управління до її оптимізації й розвитку, активне залучення до соціальних проблем дітей та молоді не тільки державних організацій, але й організацій «третього» або громадського сектору, до якого відносяться недержавні установи у сфері соціального захисту дітей та молоді.

Визначено, що недержавна установа у сфері соціального захисту дітей та молоді (далі – НУССЗДМ) це – *неприбуткова організація недержавного сектору зі статусом або без статусу юридичної особи, утворена громадянами України, благодійними організаціями або іншими недержавними організаціями на добровільній основі з метою забезпечення соціального захисту дітей та молоді; має відносно стійку організаційну структуру функціонування, на яку впливає наявність або відсутність соціального замовлення; взаємодіє з органами державної влади та іншими організаціями; діє легітимно, прозоро та відкрито на підставі законодавчих і відомчих актів, що регулюють відповідні відносини щодо утворення, діяльності та її припинення.*

Аналітичний огляд діяльності недержавних організацій у сфері соціального захисту дітей та молоді свідчить, що соціальну допомогу дітям та молоді надають всі досліджені організації, які діють на території України незалежно від їх організаційно-правової форми: «Карітас України»; Благодійний Фонд «СОС Дитяче містечко»; представництво міжнародної благодійної організації «Надія і житло для дітей» в Україні; Центр захисту дітей «Наші діти»; Благодійна організація «Фонд «Асперн»; Благодійний фонд «К», м. Одеса; Харківський обласний благодійний фонд «Соціальна служба допомоги» та ін. Крім того в Україні, незалежно від організаційно-правової форми (державна або недержавна), успішно функціонують заклади соціального захисту дітей та молоді: центри матері та дитини, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційні центри, соціальні гуртожитки, дитячі будинки сімейного типу та ін.

Значну увагу приділено аналізу діяльності Благодійної організації «Фонд «Асперн» (далі – БФ «Асперн») як недержавної, неприбуткової організації, що протягом 15 років працює в Україні і має налагоджені зв'язки з міжнародними організаціями, співпрацює з державними структурами та організаціями, а також однією з перших започаткувала діяльність у сфері соціального захисту дітей та молоді та стала експериментальною базою дослідження.

Проведений аналіз свідчить, що за роки практичної діяльності недержавних організацій та установ створено певну систему соціальної роботи, але з недостатнім вираженням педагогічної й управлінської складової. Це потребує визначення загальних аспектів управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ та спонукає до розроблення й впровадження відповідної моделі як типової для подальшого її поширення серед організацій зі спорідненою діяльністю.

У другому розділі – «Обґрунтування моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді» – висвітлено загальні аспекти управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ, проаналізовано матеріали констатувального експерименту, обґрунтовано та розкрито структуру, зміст та особливості застосування моделі

управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ з використанням соціально-педагогічних технологій.

У дослідженні виявлено та систематизовано переваги і недоліки організаційних форм діяльності НУССЗДМ; виділено суб'єкти управління організаційно-педагогічною діяльністю; проаналізовано основні функції управління; показано роль планування, включаючи створення Навчально-методичного центру соціального захисту дітей та молоді й розробки науково-методичного забезпечення; розкрито процес і порядок підбору й прийняття персоналу на роботу та виявлено чинники їхньої мотивації щодо виконання функціонально-посадових обов'язків; вказано на тісний взаємозв'язок між внутрішніми і зовнішніми факторами впливу на діяльність НУССЗДМ; охарактеризовано основні аспекти управлінського контролю; конкретизовано цілі та напрями організаційно-педагогічної діяльності НУССЗДМ.

На основі вивчення даних констатувального експерименту проаналізовано стан діяльності й управління недержавними установами та виявлено гальмуючі чинники: недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності недержавних установ, обмежене фінансування, недостатній рівень управління, відсутність стандарту соціального супроводу вразливих категорій сімей з дітьми, дітей та молоді, слабкі зв'язки з державними структурами, недостатня інформованість про діяльність недержавних організацій та установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, що приводить до недостатньої підтримки з боку держави та громади, відсутність системи підвищення кваліфікації керівників та працівників сфери соціального захисту дітей та молоді.

В констатувальному експерименті брали участь 369 респондентів (керівники та працівники недержавних організацій і установ, керівники державних організацій та навчальних закладів) та 3 групи експертів, що дало можливість виконати перевірку експериментальних даних шляхом статистичного опрацювання результатів анкетування респондентів й охарактеризувати достатньо повно загальний рівень управління соціально-педагогічною діяльністю НУССЗДМ; кількісний і якісний аналіз результатів, одержаних за допомогою факторно-критеріального оцінювання, проведено групами експертів із числа керівників державних організацій, недержавних установ, закладів освіти. За результатами встановлено необхідність розроблення моделі.

Розроблено та науково обґрунтовано модель управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ, яку представлено такими компонентами: методологічний, змістовий (проектна діяльність), організаційно-структурний, функціонально-технологічний, результативний (аналітично-узагальнюючий), проектно-регулюючий (рис. 1).

На основі виявлених характеристик компонентів, аналізу їх основних властивостей з'ясовано роль та місце даної моделі в соціальному й освітньому середовищі як цілісної динамічної соціально-педагогічної системи, що має за мету підвищення рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ через: упорядкування організаційної структури, налагодження взаємодії суб'єктів і об'єктів управління організаційно-педагогічною діяльністю, реалізацію функцій та

Рис. 1. Модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді

механізмів управління, ресурсне забезпечення, використання соціально-педагогічних технологій, впровадження нових форм та змісту організаційно-педагогічної діяльності, забезпечення соціально-педагогічного й виховного впливу на дітей та молодь, досягнення оптимального рівня функціонування.

Це передбачає орієнтацію на особистість, індивідуальний підхід до розв'язання проблем дітей та молоді, які опинилися в складних життєвих обставинах, їх соціальну адаптацію, забезпечення права на гідний рівень життя, піклування та турботу, належну освіту, повноцінне виховання та розвиток, зміцнення здоров'я, формування самостійності та відповідальності, встановлення та налагодження соціальних зв'язків з найближчим оточенням.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді» – здійснено експериментальну перевірку моделі та підготовлено методичні рекомендації щодо її впровадження.

Аналіз експериментальної роботи здійснено, виходячи з основних положень дослідження відповідно до таких умов: 1) *наукового й нормативно-правового забезпечення* (визначення теоретичних основ та нормативно-правової бази управління діяльністю НУССЗДМ); 2) *організаційного забезпечення* (оптимального вибору і впровадження організаційної структури управління установою; її узгодження з функціями організаційної діяльності та розподілом посадових обов'язків керівників та працівників згідно штатного розпису; організації багатоаспектної управлінської діяльності керівника, що забезпечує внутрішні зв'язки між усіма структурними підрозділами та персоналом організації; координації зв'язків недержавної установи з соціальними партнерами); 3) *соціальних* (поглиблення суб'єкт-об'єктного управлінського впливу через використання соціально-педагогічних технологій; впровадження проектних видів діяльності, що потребує оновлення функцій, методів, форм і змісту соціально-педагогічної роботи, здійснення соціальної реабілітації дітей та молоді, навчально-виховної роботи, методичної діяльності, благодійності); 4) *педагогічних* (забезпечення неперервності професійного та духовного розвитку персоналу НУССЗДМ).

Експериментальною базою перевірки розробленої моделі було обрано БФ «Асперн», Центр захисту дітей «Наші діти» і Харківський обласний благодійний фонд «Соціальна служба допомоги». Констатувальний та формувальний етапи експерименту проводилися на основі методики факторно-критеріального моделювання. З цією метою розроблено факторно-критеріальні (кваліметричні) моделі та застосовано алгоритм оцінювання рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ, який включав: створення груп експертів, проведення анкетування респондентів, побудову ієрархічної структури показників (факторів, критеріїв); визначення коефіцієнтів вагомості та показників їх властивостей; обчислення часткової оцінки факторів та визначення індивідуальної й комплексної оцінки якості показників з урахуванням даних внутрішнього (1 група експертів) та зовнішнього (2 і 3 групи експертів) оцінювання.

Для оцінювання рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ було виокремлено чотири фактори: організаційно-педагогічна діяльність

(фактор 1); управління організаційно-педагогічною діяльністю (фактор 2); професійно-особистісні якості, вміння та навички керівника (фактор 3); нормативно-правове забезпечення діяльності (фактор 4). Фактори розкладено на 21 критерій, групами експертів визначено вагомість факторів і критеріїв, проведено обчислення їх часткової оцінки в межах одиниці. Визначено рівні управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ («низький – середній – достатній – високий») та проведено їх діагностування відповідно до обраної методики за такими показниками на порівняльній шкалі: низькому рівню відповідає показник від 0,00 до 0,50; середньому – від 0,51 до 0,65; достатньому – від 0,66 до 0,75; високому – від 0,76 до 1,00.

Проведення перевірки моделі дало змогу порівняти й узагальнити дані констатувального (К) та формувального (Ф) експерименту, перевірити й оцінити на цій основі результати дослідження та виявити їх динаміку (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнені результати констатувального та формувального експерименту

Фактори	1 група експертів		2 група експертів		3 група експертів		Динаміка загальної оцінки	
	К	Ф	К	Ф	К	Ф	К	Ф
Фактор 1	0,12	0,21	0,14	0,18	0,17	0,20	0,14	0,20
Фактор 2	0,15	0,24	0,15	0,21	0,17	0,21	0,16	0,22
Фактор 3	0,20	0,25	0,19	0,21	0,19	0,20	0,19	0,22
Фактор 4	0,13	0,22	0,14	0,17	0,14	0,20	0,13	0,19
Загальна оцінка (в частках одиниці)	0,60	0,92	0,62	0,77	0,67	0,81	0,62	0,83

Узагальнені дані засвідчили позитивний вплив виділених компонентів моделі на підвищення рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю експериментальних НУССЗДМ та суттєвий приріст кожного із окреслених факторів, що було підтверджено групами експертів: у 1 групі результати роботи підвищилися з 0,60 до 0,92; у 2 групі – з 0,62 до 0,77; у 3 групі – з 0,67 до 0,81. Позитивна динаміка загальної оцінки результатів експерименту підвищилася з 0,62 до 0,83. Приріст складає 0,21. Отже, загальна оцінка факторів свідчить про перехід від «середнього» і «достатнього» – до «високого» рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ.

Вищезазначене підтверджує доцільність використання розробленої моделі для забезпечення успішних змін у системі соціального захисту дітей та молоді.

За результатами дослідження підготовлено методичні рекомендації щодо практичного впровадження розробленої моделі.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ та її нормативно-правового регулювання у сфері соціального захисту дітей та

молоді, що відповідає сучасним вимогам здійснення державної соціальної політики, розв'язання завдань розвитку недержавного сектору та соціального партнерства з метою подолання дитячої бездоглядності та безпритульності, вирішення життєвих проблем дітей та молоді, надання соціальних послуг, розвитку сімейних форм виховання.

Результати проведеного дослідження дають підстави зробити такі **висновки**:

1. Теоретичний аналіз означеної проблеми дав можливість стверджувати, що в умовах нестабільної економічної ситуації України загальна чисельність дітей та молоді, які опинилися в складних життєвих обставинах, має стати тенденцією до збільшення, що потребує активізації діяльності соціальних закладів, установ та недержавних організацій, запровадження нових форм співпраці.

На цій основі сформульовано проблему дослідження, яка визначається низкою окреслених протиріч. Для їх вирішення з наукових позицій розкрито сутність та основні завдання соціальної політики держави, висвітлено її основні структурні елементи, напрями реалізації у сфері соціального захисту дітей та молоді; показано співвідношення соціального захисту, соціального забезпечення, соціальної допомоги, соціальної підтримки в умовах зростання ролі інститутів громадянського суспільства, яким держава делегує виконання функцій з метою забезпечення соціального балансу й соціальної справедливості між різними категоріями населення, включаючи дітей та молодь.

Обґрунтовано та охарактеризовано функції, методи, форми і механізми соціального управління у сфері захисту дітей та молоді; розкрито особливості системи надання соціальних послуг для дітей та молоді недержавними організаціями; встановлено відсутність належного державного регулювання цієї діяльності на договірній основі для різних суб'єктів управління; доведено зростаючу значимість діяльності недержавних організацій та недостатню їх взаємодію з державними структурами; виявлено наявність системи підготовки та професійного розвитку фахівців соціальної сфери та відсутність такої системи для недержавних організацій і установ; підтверджено сформованість науково-методичної бази для здійснення соціальної роботи і відсутність механізмів адаптації для її використання в діяльності НУССЗДМ.

Для вирішення завдань дослідження уточнено поняття «соціальний захист дітей та молоді», «організаційно-педагогічна діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді», «управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді», обґрунтовано й сформульовано поняття «недержавна установа у сфері соціального захисту дітей та молоді».

У дисертаційному дослідженні поняття «організаційно-педагогічна діяльність недержавної установи у сфері соціального захисту дітей та молоді» розглядається як *різновид діяльності, яка характеризується цілями, визначеними формами активності суб'єктів і об'єктів управління цією діяльністю, створеними умовами, обраними засобами методичного, технологічного, педагогічного, кадрового, матеріально-технічного й організаційного забезпечення управління та одержаними результатами на основі забезпечення внутрішньої і зовнішньої взаємодії*

недержавної установи в системі соціального захисту дітей та молоді; поняття «управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді» – як безперервний, динамічний, ієрархічно узгоджений процес цілеспрямованих та взаємообумовлених дій суб'єктів і об'єктів управління організаційно-педагогічною діяльністю, функціонування організаційної структури управління, забезпечення внутрішніх і зовнішніх зв'язків недержавної установи з метою здійснення соціального захисту дітей та молоді.

Аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності недержавних установ надав змогу розкрити законодавчу базу соціального захисту дітей та молоді в Україні, окреслити конституційні гарантії основних соціальних прав дитини та особливості їх реалізації в Україні, розкрити роль державного і недержавного секторів щодо надання соціальних послуг, виявити взаємозв'язок суб'єктів, що надають соціальні послуги дітям та молоді, показати місце недержавних установ у правовому полі щодо реалізації завдань соціальної політики держави.

2. Висвітлено стан діяльності недержавних організацій і установ у різних регіонах України, який підтвердив необхідність розвитку нових організаційних форм, видів і змісту діяльності, надання комплексу соціальних послуг дітям та молоді, забезпечення державної підтримки соціальних програм та проектів, налагодження взаємодії та співпраці НУССЗДМ з державними та недержавними організаціями сфери соціального захисту дітей та молоді.

Встановлено, що система соціального захисту дітей та молоді в Україні має свої особливості, обумовлені як історичним розвитком, так і впливом сучасних світових тенденцій на соціальну сферу. На цій основі проведено аналіз функціонування основних моделей соціального захисту в країнах – членах Європейського Союзу (континентальної, англосаксонської, скандинавської і південно-європейської), а також неоліберальної моделі соціального захисту в США. Виявлено, що остання є найбільш оптимальною для українських реалій, оскільки вона спрямована на забезпечення мінімальних соціальних гарантій населення, включаючи дітей та молодь.

У дослідженні проаналізовано результати констатувального експерименту, що передбачало: анкетування; наради, семінари, круглі столи, співбесіди з керівниками; вивчення організаційного, педагогічного, методичного та ресурсного забезпечення управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ; аналіз соціальних програм, документів з питань управління та соціального захисту дітей та молоді; збір та обробку первинних матеріалів; експертну оцінку та самооцінку рівнів управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ; вибір експериментальних об'єктів з урахуванням форм їх взаємодії з БФ «Асперн».

Констатовано, що частина керівників не надають належної уваги напрямам управлінської діяльності, які відповідають сучасним вимогам у соціальній сфері, переважно використовують адміністративні методи управління, недостатньо приділяють увагу методам морального стимулювання, створенню сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, підвищенню професійного, культурного та духовного рівня працівників, приділяють менше уваги формуванню таких умінь і навичок, як: розробка проектів, використання різноманітних

соціально-педагогічних технологій, володіння навичками групової та індивідуальної роботи, делегування повноважень, створення іміджу установи.

3. Розроблено, науково обґрунтовано й експериментально перевірено модель управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ, розкрито її зміст та компоненти: методологічний, змістовий (проектна діяльність), організаційно-структурний, функціонально-технологічний, результативний (аналітично-узагальнюючий), проектно-регулюючий; на основі виявлених характеристик соціального управління і соціального менеджменту та аналізу їх основних властивостей з'ясовано роль та місце моделі як цілісної динамічної соціально-педагогічної системи, що має своєю метою впорядкування організаційної структури, налагодження взаємодії суб'єктів і об'єктів управління організаційно-педагогічною діяльністю, підвищення рівня управління діяльністю НУССЗДМ.

Виявлено, що недержавні організації можуть створювати спеціалізовані формування або мати власні структурні підрозділи для реалізації необхідних практичних дій у процесі виконання основних статутних цілей і завдань у сфері соціального захисту дітей та молоді. До них віднесено: надання соціальної допомоги (виявлення проблеми, встановлення контакту, визначення потреб), соціальних (інформаційні, психологічні, соціальні-побутові), правових, медичних та соціально-педагогічних послуг, забезпечення професійного та духовного розвитку персоналу, що потребують налагодження організаційно-педагогічної діяльності НУССЗДМ.

Доведено, що в рамках напрацьованого досвіду діяльності НУССЗДМ здійснюється підготовка і підвищення кваліфікації персоналу, опираючись на різні види неформальної освіти (тренінги, конференції, майстер-класи, стажування за кордоном, волонтерська діяльність тощо), проте це питання залишається актуальним та вимагає вирішення на державному рівні.

У ході формувального експерименту, проведеного за визначеними факторами, встановлено, що між організаційною структурою управління установою та розподілом функціонально-посадових обов'язків між членами управлінської ланки й делегуванням повноважень працівникам існує взаємозв'язок та взаємодія; виявлено особливості управлінської діяльності керівника, який координує зовнішні та внутрішні зв'язки установи; визначені вміння і навички керівника для забезпечення належного рівня управління установою; доведено необхідність програмно-проектних видів діяльності, потребу в оновленні методів, форм та змісту діяльності НУССЗДМ.

Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального експериментів підтвердив позитивну динаміку щодо підвищення рівня управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ при використанні розробленої моделі, оцінка якої проводилася на основі кількісного та якісного аналізу факторів, критеріїв і показників з використанням факторно-критеріальних (кваліметричних) моделей. Впровадження моделі сприяло розвитку проектної діяльності НУССЗДМ.

4. Розроблено методичні рекомендації щодо практичного використання моделі управління організаційно-педагогічною діяльністю НУССЗДМ з метою розвитку особистісно-професійних якостей керівників, набуття ними нових знань та забезпечення належного рівня управління діяльністю НУССЗДМ.

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшого вивчення потребують методологічний, змістовий, організаційний і

технологічний напрям управління організаційно-педагогічною НУССЗДМ, налагодження інституціональної взаємодії з різними структурами та розвитку соціального партнерства. Керівники потребують поглиблення управлінських, соціальних, педагогічних, правових, фінансово-економічних знань та розвитку професійних якостей, що дозволяє говорити про необхідність створення Навчально-методичного центру соціального захисту дітей та молоді.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Методичні посібники, методичні рекомендації

1. Кошіль В. І. Програма «Центр інтегративного професійного навчання дітей та молоді» у Дарницькому районі м. Києва : метод. посіб. (з досвіду роботи БО «Фонд «Асперн»)/ В. І. Кошіль. – К., 2015. – 167 с.
2. Кошіль В. І. Програма «Центр матері та дитини» у Дарницькому районі м. Києва : метод. рек. (з досвіду роботи БО «Фонд «Асперн») / В. І. Кошіль ; за заг. ред. професора Є. Р. Чернишової ; Ун-т менедж. освіти НАПН України. – К., 2015. – 157 с.
3. Кошіль В. І. Програма «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» у Дарницькому районі м. Києва : метод. посіб. (з досвіду роботи БО «Фонд «Асперн»)/ В. І. Кошіль. – К., 2015. – 189 с.

Статті в наукових фахових виданнях

4. Кошіль В. І. Аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді / В. І. Кошіль // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – Вип. 13 (26) / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ, 2015. – 204 с. – С. 89–100.
5. Кошіль В. І. Використання соціальних технологій в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ сфери захисту дітей та молоді / В. І. Кошіль // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Мадзігон та ін. – К. : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. – Вип. 2 (13). – 132 с. – С. 11–16.
6. Кошіль В. І. Діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді вразливих категорій / В. І. Кошіль, Н. Ф. Романова // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН молодь спорт України. – К., 2012. – Вип. 74. – 184 с. – С. 87–91.
7. Кошіль В. І. Модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді / В. І. Кошіль // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 1 (150). – С. 24–29.
8. Кошіль В. І. Соціальні гуртожитки для випускників інтернатних закладів як важлива складова роботи недержавних організацій соціальної сфери / В. І. Кошіль, Н. Ф. Романова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 28 (81). – 596 с. – С. 295–302.
9. Кошіль В. І. Теоретичні аспекти управління діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді / В. І. Кошіль // Педагогічний альманах :

зб. наук. пр. / [редкол. : В. В. Кузьменко (голова) та ін.]. – Херсон, 2015. – Вип. 25. – 331 с. – С. 240–248.

Статті в інших виданнях

10. Кошиль Вера. Социально-психологические и реабилитационные услуги для детей и молодежи благотворительной организации «Фонд «Асперн» / В. Кошиль // Pastrarea integritatii familiei – politica prioritara pentru protectia copilului : Materiale conferintei internationale stintifico-practice, 15 mai 2014, ULIM, Chisinau. – Chisinau : S. n., 2015 (Tipogr. “Artpoligraf”). – 150 p. – P. 48–53.

11. Кошіль В. І. Сутність та особливості управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді / В. І. Кошіль // ScienceRise. – 2015. – № 1/1 (6). – С. 40–45.

АНОТАЦІЇ

Кошіль В. І. Управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. – ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Київ, 2015.

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, яке відповідає сучасним вимогам здійснення державної соціальної політики, розв'язання завдань розвитку недержавного сектору та соціального партнерства з метою подолання дитячої бездоглядності та безпритульності, вирішення життєвих проблем дітей та молоді, надання соціальних послуг, розвитку сімейних форми виховання.

Уточнено поняття «соціальний захист дітей та молоді», «організаційно-педагогічна діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді», «управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді»; обґрунтовано й сформульовано поняття «недержавна установа у сфері соціального захисту дітей та молоді».

Розроблено й теоретично обґрунтовано модель управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, розкрито її структуру та зміст.

Створена модель дала змогу вирішити такі завдання: сформувати організаційні механізми та описати технологічні прийоми управлінської діяльності; визначити тематику проектної діяльності; розробити та реалізувати новий зміст і напрями організації діяльності НУССЗДМ; налагодити партнерські зв'язки; підготувати методичні рекомендації щодо впровадження даної моделі.

У дослідженні використано методику факторно-критеріального моделювання, проаналізовано одержані результати, сформульовано висновки.

Ключові слова: соціальний захист дітей та молоді, організаційно-педагогічна діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, недержавна установа у сфері соціального захисту дітей та молоді, управління

організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді, факторно-критеріальна (кваліметрична) модель.

Кошиль В. И. Управление организационно-педагогической деятельностью негосударственных учреждений в сфере социальной защиты детей и молодежи. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – ГВУЗ «Университет менеджмента образования» НАПН Украины, Киев, 2015.

В диссертации определены основные принципы, функции, методы и направления осуществления организационно-педагогической деятельности негосударственных учреждений в сфере социальной защиты детей и молодежи, охарактеризована роль государственного и негосударственного секторов с преимуществом общественного, «третьего» сектора, установлена взаимосвязь и взаимовлияние субъектов и объектов, предоставляющих социальные услуги детям и молодежи, определено их место в правовом поле по реализации задач социальной политики государства в сфере социальной защиты детей и молодежи с учетом международного и отечественного опыта.

Конкретизированы понятия «социальная защита детей и молодежи», «организационно-педагогическая деятельность негосударственных учреждений в сфере социальной защиты детей и молодежи», «управление организационно-педагогической деятельностью негосударственных учреждений в сфере социальной защиты детей и молодежи» и сформулировано понятие «негосударственное учреждение в сфере социальной защиты детей и молодежи».

В диссертации негосударственное учреждение в сфере социальной защиты детей и молодежи (НУССЗДМ) определяется как неприбыльная организация негосударственного сектора, со статусом или без статуса юридического лица, созданная гражданами Украины, благотворительными организациями или другими негосударственными организациями на добровольной основе с целью обеспечения социальной защиты детей и молодежи; имеет относительно устойчивую организационную структуру функционирования, на которую влияет наличие или отсутствие социального заказа; взаимодействует с органами государственной власти и другими организациями; действует легитимно, прозрачно и открыто на основании законодательных и ведомственных актов, которые регулируют соответственные отношения создания, деятельности и ликвидации.

С учетом проведенного анализа, управление организационно-педагогической деятельностью НУССЗДМ следует рассматривать как непрерывный, динамичный, иерархически согласованный процесс целенаправленных действий субъектов и объектов управления организационно-педагогической деятельностью, эффективного функционирования организационной структуры управления, обеспечения внутренних связей между всеми структурными подразделениями учреждения, налаживания внешних связей на местном, национальном и международном уровнях с целью социальной защиты детей и молодежи.

В диссертации разработана, научно обоснована и экспериментально проверена модель управления организационно-педагогической деятельностью НУССЗДМ,

раскрыто её содержание и определена структура, которая включает такие компоненты: методологический, содержательный (проектная деятельность), организационно-структурный, функционально-технологический, результативный (аналитико-обобщающий), проектно-регулирующий.

Для реализации модели разработана программа экспериментальной работы, определены экспериментальные объекты и проанализирована динамика изменений уровня управления организационно-педагогической деятельностью НУССЗДМ на основе выделенных факторов, критериев и показателей с использованием квалитетрического инструментария обработки данных. Анализ результатов эксперимента показал позитивную динамику повышения уровня управления организационно-педагогической деятельностью НУССЗДМ. Реализация модели способствовала развитию проектной деятельности НУССЗДМ.

Разработаны методические рекомендации по практическому использованию модели с целью развития личностно-профессиональных качеств руководителей, приобретения ими новых знаний и обеспечения надлежащего уровня управления деятельностью НУССЗДМ.

Ключевые слова: социальная защита детей и молодежи, организационно-педагогическая деятельность негосударственных учреждений в сфере социальной защиты детей и молодежи, управление организационно-педагогической деятельностью негосударственных учреждений в сфере социальной защиты детей и молодежи, негосударственное учреждение в сфере социальной защиты детей и молодежи, факторно-критериальная (квалитетрическая) модель.

Koshil V. I. Management of the organizational-pedagogical activity of non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth. – Based on the manuscript.

Thesis to obtain the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences in accordance with speciality 13.00.06 – Theory and methodology of educational management. – DVNZ «University of Educational Management», NAPN of Ukraine, Kyiv, 2015.

The dissertation provides a theoretical generalisation and new solutions to the scientific problem of managing organisational-pedagogical activities of non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth, which meet the present-day requirements of realising state social policy, performing the tasks of the development of the non-governmental sector and social partnership, aimed at overcoming child neglect and homelessness, solving vital problems of children and youth, rendering social services and developing family-based forms of upbringing.

The definition of "social protection of children and youth, "the organisational and pedagogical activity of non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth ", "the management of organisational and pedagogical activities of non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth" are specified. The concept of "non-governmental institutions in the field of the social protection of children and youth" is substantiated and formulated.

The model of management of the organisational and pedagogical activities of non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth has been elaborated and theoretically substantiated. Its structure and contents have been revealed.

The model that has been elaborated made it possible to perform the following tasks: to create organisational mechanisms and to describe technological methods of management activities; to determine the subject of project activities; to develop and implement new contents and directions of the organisation of the NUSSZDM activity; to establish partnerships; to prepare methodological guidelines for the introduction of the given model.

The study used the technique of factorial-criterial modeling, analysed the results obtained, and formulated the conclusions.

Key words: social protection of children and youth, organisational and pedagogical activity; non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth; management of the organisational and pedagogical activity of non-governmental institutions in the field of social protection of children and youth; factorial-criterial (qualimetric) model.

Підписано до друку 17.11.2015 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 97.

«Видавництво “Науковий світ”»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua